

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалавр)
Кафедра	Реставрації та експертизи творів мистецтва	Рік навчання	4
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Вибіркова
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестр	8

ІСТОРІЯ РЕСТАВРАЦІЇ

Семестр 8 (весна 2022)
(5.02.22 – 9.04.22)

Викладач	Шуліка Вячеслав Вікторович, доцент, PhD (канд. мист-ва)
E-mail	shulikavv@ukr.net
Заняття	П'ятниця 13.00–15.30, ауд. 404 (3 корпус)
Консультації	Середа 13.00–14.35
Адреса	к. 404, поверх 4, корпус 3, вул. Мистецтв 11
Телефон	057 706-03-50 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи і тільки у робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — *IP.*); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *jpeg, pdf*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультавання з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Методичні рекомендації

1. Алешин А. Б. Реставрация станковой масляной живописи в России: Развитие принципов и методов. – Л.: Художник РСФСР, 1989. – 160 с.
2. Андрес Г. Рада Європи та законодавство про реставрацію культурної спадщини // Реставрація музейних пам'яток в сучасних умовах. Проблеми та шляхи їх вирішення. IV Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 20-23 травня 2003 року. – К.: ННДРЦУ, 2003. – С. 7 – 10.
3. Бобров Ю. Г. История реставрации древнерусской живописи. – Л.: Художник РСФСР, 1987. – 164 с.
4. Бобров Ю. Г. Консервация. Реставрация. Воссоздание. Вопросы терминологии //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 13. – М.: ВЦНИЛКР, 1990. – С. 5 – 17.

5. Лукичева К. Л. Формирование основ охраны памятников в эпоху Ренессанса //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 10. – М.: ВЦНИЛКР, 1985. – С. 65 – 78.
6. Тимченко Т. Р. «Художник-реставратор»: до історії терміна // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. III Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 22-24 травня 2001 року. – К.: ННДРЦУ, 2001. – С. 175 – 177.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Проектор. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета вивчення дисципліни «Історія реставрації» полягає в тому, щоб навчити студентів-реставраторів баченню реставрації творів мистецтва в її історичному розвитку та уникати помилок, які зустрічались в її історії. Особлива увага надається реставраційній етиці, звернена увага на формування протягом часу вимог до професії реставратора. В процесі навчання студент повинен навчитися розрізняти різночасові реставраційні втручання, які містять твір мистецтва.

Завдання: формування цілісного бачення історії реставрації, історії методів роботи та матеріалів.

Дисципліна забезпечує спеціалізовані (фахові) компетентності:

1. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.
2. Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.
3. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.
4. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.
5. Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.
6. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.
7. Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
8. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни визначається професійним сприйняттям особливостей реставраційної та експертної практики.

Дисципліна вивчається протягом одного семестру 3-го курсу (3 кредитів ECTS, 90 навчальних години, в тому числі 30 годин — аудиторні лекційні заняття та 60 години — самостійні). Всього курс має 1 модуль та 10 тем.

Тема 1. Реставраційна діяльність в ренесансну добу,

Тема 2 Реставрація сакрального мистецтва від доби середньовіччя до кінця 19 ст.,

Тема 3. Реставрація олійного живопису 17-18 ст.,

Тема 4 Реставрація олійного живопису в п. п. 19 ст.

Тема 5 Реставрація станкового олійного живопису др. п. 19 – поч. 20 ст.

Тема 6 Реставрація церковного мистецтва на початку 20 ст. Комерційна реставрація

Тема 7. Реставраційна діяльність в 1918-20-х рр.

Тема 8 Реставраційна діяльність в СРСР в 30-х-40 рр. 20 ст.

Тема 9 Реставраційна діяльність в СРСР в 50-х-80 рр. 20 ст.

Тема 10 Реставраційна діяльність в Україні і світі наприкінці 20 – поч. 21 ст.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних занять. Самостійна робота спрямована на закріплення лекційних тем. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни в контексті власного наукового дослідження. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є заліки. Для отримання заліку достатньо пройти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесу самостійної роботи. Для тих студентів, які бажають покращити результат, передбачені письмові контрольні питання за темами дисципліни (10 балів).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачу. За необхідності студент має спитати дозволу вийти з аудиторії (окрім заліку).

Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції.

У разі відрадження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю із студентами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтвержені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні заліку тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю помічено списування, студент втрачає право отримати бали за тему, або надається інший перелік додаткових питань. Якщо це відбулось в процесі заліку — студент отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
5.02	1	лекція	Реставраційна діяльність в ренесансну добу	2	усне опитування	
12.02	2	лекція	Реставрація сакрального мистецтва від доби середньовіччя до кінця 19 ст.	2	усне опитування	
19.02	3	лекція	Реставрація олійного живопису 17-18 ст.	2	усне опитування	
26.02	4	лекція	Реставрація олійного живопису в п. п. 19 ст.	2	усне опитування	
5.03	5	лекція	Реставрація станкового олійного живопису др. п. 19 – поч. 20 ст.	2	усне опитування	
12.03	6	лекція	Реставрація церковного мистецтва на початку 20 ст. Комерційна	2	усне опитування	

			реставрація			
19.03	7	лекція	Реставраційна діяльність в 1918-20-х рр.	2	усне опитування	
26.03	8	лекція	Реставраційна діяльність в СРСР в 30-х-40 рр. 20 ст.	2	усне опитування	
2.04	9	лекція	Реставраційна діяльність в СРСР в 50-х-80 рр. 20 ст.	2	усне опитування	
9.04	10	лекція	Реставраційна діяльність в Україні і світі наприкінці 20 – поч. 21 ст.	2	усне опитування	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–10
2	Поточний контроль	0–10
3	Поточний контроль	0–10
4	Поточний контроль	0–10
5	Поточний контроль	0–10
6	Поточний контроль	0–10
7	Поточний контроль	0–10
8	Поточний контроль	0–10
9	Поточний контроль	0–10
10	Поточний контроль	0–10
Всього балів		100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
B	12–15	32–35	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок
C	8–11	22–31	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматкуванням
D	4–7	10–21	Студент не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота

			виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
Е	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за виступ на конференції або публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–8), а також участь у житті групи (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у методичних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

1. Алешин А. Б. Реставрация станковой масляной живописи в России: Развитие принципов и методов. – Л.: Художник РСФСР, 1989. – 160 с.
2. Андрес Г. Рада Європи та законодавство про реставрацію культурної спадщини // Реставрація музейних пам'яток в сучасних умовах. Проблеми та шляхи їх вирішення. IV Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 20-23 травня 2003 року. – К.: ННДРЦУ, 2003. – С. 7 – 10.
3. Бобров Ю. Г. История реставрации древнерусской живописи. – Л.: Художник РСФСР, 1987. – 164 с.
4. Бобров Ю. Г. Консервация. Реставрация. Воссоздание. Вопросы терминологии //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 13. – М.: ВЦНИЛКР, 1990. – С. 5 – 17.
5. Бобров Ю. Г. Некоторые аспекты теории реставрации произведений изобразительного искусства//Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 10. – М.: ВЦНИЛКР, 1985. – С.52 – 64.
6. Вздорнов Г. И. История открытия и изучения русской средневековой живописи: XIX век. – М.: Искусство, 1986. – 384 с.
7. Вздорнов Г. И. О теоретических принципах реставрации древнерусской станковой живописи // Всесоюзная конференция «Теоретические принципы реставрации древнерусской станковой живописи». Доклады, сообщения, выступления участников конференции и принятые решения. Москва, 18 – 20 ноября 1968 г. – М.: ВЦНИЛКР, 1970. – С. 18 – 95.
8. Вздорнов Г. И. Открытие древнерусской живописи. Дореволюционный период //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 10. – М.: ВЦНИЛКР, 1985. – С. 24 – 39.
9. Гагман Н. А. Принципы восполнения утрат древнерусской станковой живописи // Всесоюзная конференция «Теоретические принципы реставрации древнерусской станковой живописи». Доклады, сообщения, выступления участников конференции и принятые решения. Москва, 18 – 20 ноября 1968 г. – М.: ВЦНИЛКР, 1970. – С. 96 – 173.
10. Горелова С. И. История реставрационных мастерских Гос. Русского музея //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 5 (35). – М.: ВЦНИЛКР, 1979. – С. 139 – 182.
11. Горелова С. И. Из истории реставрации в СССР (1917-1923 гг.) //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 3 (33). – М.: ВЦНИЛКР, 1977. – С. 179 – 200.
12. Горелова С. И. Музейный фонд в первые годы Советской власти (1917-1925) //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 13. – М.: ВЦНИЛКР, 1990. – С. 203 – 216.
13. Горелова С. И. Реставрационное дело в Государственной Третьяковской галерее (1934-1941 гг.) //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 8 (38). – М.: ВЦНИЛКР, 1983. – С. 3 – 22.
14. Горин И. П. Актуальные проблемы современного состояния реставрации и консервации музейных памятников //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 10. – М.: ВЦНИЛКР, 1985. – С. 6 – 23.
15. Горин И. П. Очерк истории реставрации живописи в России // Реставрация произведений станковой масляной живописи. – М.: Искусство, 1977. – С. 5 – 14.

16. Горин И. П. Развитие реставрации музейных коллекций в Советском Союзе // Реставрация произведений станковой масляной живописи. – М.: Искусство, 1977. – С. 15 – 37.
17. Горин И. П. Состояние реставрации музейных ценностей в СССР // Искусство № 1 1978 г. – М.: Искусство, 1977. – С. 60-69.
18. Зверев В. В. Об истоках и периодизации научной реставрации //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 9 (39). – М.: ВЦНИЛКР, 1984. – С. 161 – 169.
19. Зверев В. В. Проблемы реставрации в конце XIX – начале XX ст. //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 5 (35). – М.: ВЦНИЛКР, 1979. – С. 183 – 197.
20. Зверев В. В. Формирование теории и практики научной реставрации в России в XVIII – начале XIX в. //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 10. – М.: ВЦНИЛКР, 1985. – С. 40 – 51.
21. Іванісько С. І. До історії реставрації фрескового живопису Софії Київської // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. V Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 23-27 травня 2005 року. – К.: ННДРЦУ, 2005. – С. 113 – 117.
22. Краснова Т. Н. Становлення та розвиток спеціальності на кафедрі реставрації творів мистецтва // 75 років вищої художньої школи Харкова 1921-1996. – Х.: ХХПІ, 1996. – С. 123 – 129.
23. Кулаков С. А. Правовое обеспечение реставрационной деятельности движимых памятников истории и культуры // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. III Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 22-24 травня 2001 року. – К.: ННДРЦУ, 2001. – С. 90.
24. Кулаков С. А. Реставрационная деятельность в Украине (организационно-правовое и экономическое состояние) // Реставрация музейных пам'яток в сучасних умовах. Проблеми та шляхи їх вирішення. IV Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 20-23 травня 2003 року. – К.: ННДРЦУ, 2003. – С. 68 – 70.
25. Лелеков Л. А. Об эстетических категориях в реставрации //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 13. – М.: ВЦНИЛКР, 1990. – С. 18 – 25.
26. Лукичева К. Л. Формирование основ охраны памятников в эпоху Ренессанса //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 10. – М.: ВЦНИЛКР, 1985. – С. 65 – 78.
27. Неборская С. Н. Реставрация и власть (из опыта взаимоотношений реставрационных организаций и органов власти в 30-е годы XX века) // Реставрация музейных пам'яток в сучасних умовах. Проблеми та шляхи їх вирішення. IV Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 20-23 травня 2003 року. – К.: ННДРЦУ, 2003. – С. 101 – 102.
28. Попова Л. И. Роль реставрации в изучении русской живописи конца XVIII – I половины XIX в. //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 13. – М.: ВЦНИЛКР, 1990. – С. 26 – 55
29. Решения Всесоюзной конференции «Теоретические принципы реставрации древнерусской станковой живописи» // Всесоюзная конференция «Теоретические принципы реставрации древнерусской станковой живописи». Доклады, сообщения, выступления участников конференции и принятые решения. Москва, 18 – 20 ноября 1968 г. – М.: ВЦНИЛКР, 1970. – С. 329 – 333.
30. Рославский В. М. И. Э. Грабарь и реставрация // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. III Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 22-24 травня 2001 року. – К.: ННДРЦУ, 2001. – С. 145 – 148.
31. Рославский В. М. История формирования и развития идеологии отечественной реставрации в первой трети XX века // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. V Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 23-27 травня 2005 року. – К.: ННДРЦУ, 2005. – С. 261 – 264.
32. Рославский В. М. Становление учреждений охраны и реставрации памятников искусства и старины в РСФСР 1917 – 1921 гг. Игорь Грабарь и реставрация – М.: Полимаг, 2004. – 391 с.
33. Ставинский Б. Я. Состояние охраны и реставрации памятников культуры и искусства Средней Азии в 1925 – 1928 гг. //Художественное наследие: Хранение, исследование, реставрация 8 (38). – М.: ВЦНИЛКР, 1983. – С. 23 – 36.
34. Сторчай О. В. Реставраційна майстерня лаврського музею культур та побуту (1924 – 1934) (з історії організації, формування та розвитку реставраційної справи в Україні) // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. III Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 22-24 травня 2001 року. – К.: ННДРЦУ, 2001. – С. 165 – 168.
35. Стрельникова С. О. Науково-реставраційна рада в музеї. Стан. Проблеми. Рішення // Реставрация музейных пам'яток в сучасних умовах. Проблеми та шляхи їх вирішення. IV Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 20-23 травня 2003 року. – К.: ННДРЦУ, 2003. – С. 156 – 158.

36. Стрельнікова С. О. ННДРЦУ – сучасний стан проблем // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. III Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 22-24 травня 2001 року. – К.: ННДРЦУ, 2001. – С. 160 – 170.
37. Тельчаров Л. Д. Основы музейного дела. Введение в специальность: Курс лекций – М.: Омега-Л, 2005. – 184 с.
38. Тимченко Т. Р. «Художник-реставратор»: до історії терміна // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. III Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 22-24 травня 2001 року. – К.: ННДРЦУ, 2001. – С. 175 – 177.
39. Яхонт О. В. Проблемы научной реставрации и состояние реставрационной отрасли // Проблеми збереження, консервації, реставрації та експертизи музейних пам'яток. III Міжнародна науково-практична конференція, тези доповідей 22-24 травня 2001 року. – К.: ННДРЦУ, 2001. – С. 196 – 197.